

УДК 378.091.12.011.3-051:62/65]:17.021.4

Гріднєва О. С.
Донбаський державний педагогічний університет

ПІДГОТОВКА УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ФОРМУВАННЯ В СТАРШОКЛАСНИКІВ ОРІЄНТАЦІЇ НА ДОСЯГНЕННЯ ЖИТТЄВОГО УСПІХУ

В статті визначено мету навчально-виховної системи, яка реалізується у спільній діяльності старшокласника та вчителя в ході взаємовідносин співробітництва та обґрунтовано загальні принципи організації підготовки майбутніх учителів технологій до формування в старшокласників орієнтації на досягнення життєвого успіху.

***Ключові слова:** життєвий успіх, професійна підготовка, контекстне навчання, старшокласники, учитель технологій.*

Проблема формування в старшокласників орієнтації на досягнення життєвого успіху стає все більш актуальною. Зміни, що відбуваються в нашій державі, зумовлюють створення ситуацій успіху в ході навчально-виховної роботи з підлітками, визначається потребою сучасного загальноосвітнього закладу і суспільства в активізації їх позитивного особистісного розвитку.

Значення ситуацій успіху в ході педагогічного процесу не обмежується активізацією розвитку особистості старшокласників, бо сам розвиток здійснюється в навчально-пізнавальній, естетичній, трудовій, моральній діяльності та діяльності із засвоєнням соціально-моральних норм взаємовідносин між людьми. Тут успіх відіграє роль адаптивно-компенсаторного механізму, згладжує стан дезадаптації старшокласників і збільшує ступінь ймовірності їх позитивної самореалізації та самоствердження в колективі однолітків та в житті в цілому.

Якість орієнтації старшокласників на досягнення життєвого успіху у великому ступені залежить від професійної підготовки вчителів, які викладають у загальноосвітніх навчальних закладах.

Прагнення до успіху визначає все життя людини, всі види її діяльності, всі її очікування. Феномен успіху лежить в основі прагнень, ідеалів, цінностей як конкретної особистості, так і людства в цілому.

Існує велика кількість визначень поняття "успіх". Одне з них пропонує С. Ожегов: "Успіх – удача в досягненні мети ... громадське визнання... хороші результати в роботі, навчанні" [1, с. 729].

А. Белкін у своїй монографії "Ситуація успіху. Як її створити" зазначає, що успіх поняття неоднозначне, складне, має різну трактовку. Так, наприклад із соціально-психологічної точки зору, успіх – це оптимальне співвідношення між очікуваннями оточуючих, особистості і результатами її діяльності. "З психологічної точки зору успіх – це переживання стану радості, задоволення від того, що результат, до якого особистість прагнула у своїй діяльності, або збігся з її очікуваннями, надіями (з рівнем домагань), або перевершив їх. З педагогічної точки зору, ситуацію успіху А. Белкін

визначає як цілеспрямоване, організоване поєднання умов, при яких створюється можливість досягти значних результатів у діяльності як окремо взятої особистості, так і колективу в цілому [2, с. 31].

Мета стаммі полягає в тому, щоб на основі аналізу наукової літератури розкрити особливості підготовки учителів технологій до формування в старшокласників орієнтації на досягнення життєвого успіху.

Формування особистоті старшокласника тісно пов'язане із змістом навчально-пізнавальної діяльності. Учитель – це ключова фігура, на нього покладається величезна відповідальність, оскільки саме особистість учителя часто виступає “еталоном” для учня, саме вчитель проводить діагностування здібностей учня і обирає силу та способи впливу на учня з метою їх розвитку.

Цілком очевидно, що прагнення до успіху в учня взаємодіє з об'єктами реального світу, опредмечується і отримує статус мотиву діяльності. В подальшому прагнення до успіху проявляється в якості мети навчально-пізнавальної діяльності та спілкування – очікуваного результату, а також в якості цінностей, стимулюючих самореалізацію учня в колективі однолітків. Особистісні досягнення старшокласників залежать від їх ставлення до успіху. Основа спрямованості на досягнення успіху закладається між 3 і 13 роками, закріплення ж мотиваційної тенденції, стилю діяльності і моделі поведінки, які є основою досягнення успіху, відбувається у віці, пов'язаному з професійним самовизначенням, розвитком і освоєнням безпосередньо професійної діяльності. Певний термін з 14 до 17 – припадає на період здобуття середньої освіти [4, с. 36].

Поняття “стан успіху” характеризується наступними ознаками: виникнення радості, пов'язаної з пізнанням невідомого, нового; світле почуття “прозріння” старшокласника, якому стає доступно розуміння конкретних явищ навколишнього світу; відчуття й усвідомлення того, що навчально-пізнавальна, комунікативна чи інша соціально-позитивна задача успішно вирішена, що досягнуті результати визначаються учителем і учнями класу; приплив розумової, фізичної, моральної енергії, що стимулює подальший рух учня в навчально-пізнавальній діяльності та спілкуванні.

Таким чином, мета навчально-виховної системи реалізується у спільній діяльності старшокласника та вчителя в ході взаємовідносин співробітництва. Ці взаємини знаходять свій вияв у конкретних ситуаціях успіху, сформованих вчителем. Успіх старшокласника як результат його навчально-пізнавальної діяльності та спілкування стимулює аналогічний стан успіху в структурі активності особистості самого вчителя як результат його професійно-творчої діяльності. Цей позитивно-стимулюючий стан активізує саморозвиток обох сторін, а в подальшому і їх самовиховання, самонавчання і самовдосконалення. Це в свою чергу впливає на виникнення в структурі особистості старшокласника і вчителя технологій нових потреб в успішній позитивній самореалізації і впливає на характер їх подальшої діяльності. Психічні новоутворення, що з'явилися в структурі потребносно-мотиваційної, емоційно-вольової та ціннісної сферах

особистості вчителя та учня, змінюючи вихідні умови педагогічної системи, безпосередньо впливають на її мету, а через неї на всю навчально-виховну систему в цілому (зокрема, на зміст і вибір засобів навчання і виховання, організаційні форми, методи і прийоми педагогічної діяльності).

Успіхи учнів при вирішенні навчальних, пізнавальних, моральних та комунікативних завдань – наслідок вмілого застосування вчителем конкретних методів і прийомів. Виходячи з аналізу спеціальної літератури, ми виділили такі загальні принципи організації підготовки майбутніх учителів технологій до формування в старшокласників орієнтації на досягнення життєвого успіху:

- наочності;
- системності та послідовності;
- свідомої та творчої активності;
- міцності знань і можливості їх комплексного застосування;
- гуманізації;
- культуровідповідності;
- зв'язку теорії з практикою, навчання з життям.

Аналіз практики роботи педагогічних вищих навчальних закладів показує, що професійна підготовка майбутніх учителів здійснюється ефективніше за умов контекстного навчання, технологія якого була розроблена А. Вербицьким [3, с. 207]. Сформована на сьогодні ситуація, коли зміст навчання складає переважно теоретичні знання, створює складність для практичного застосування цих знань у реальній діяльності. Для усунення цього недоліку необхідно: по-перше, структурувати інформацію переважно у вигляді задач та проблемних ситуацій; по-друге, забезпечити перехід від навчальної діяльності академічного типу до поліпрофесійної і від неї – до навчально-професійної діяльності; по-третє – створити гуманістичні умови навчання студентів через встановлення демократичних відносин між викладачами і студентами, створення творчої обстановки міжособистісної взаємодії та спілкування. Наше дослідження ґрунтувалося на наступних основних принципах контекстного підходу:

– контекстності, згідно з яким весь навчальний процес повинен організовуватися в контексті майбутньої професії (даний принцип сприяє формуванню емоційно-ціннісного ставлення до формування в учнів орієнтації на досягнення життєвого успіху);

– послідовного переходу від навчальної діяльності академічного типу до навчально-професійної діяльності (принцип дозволяє студентам опанувати практичними способами формування в учнів орієнтації на досягнення життєвого успіху);

– активізації пізнавальної діяльності студентів, методів виховання (даний принцип дозволяє організувати діяльність з оволодіння вміннями і навичками з формування в учнів орієнтації на досягнення життєвого успіху).

Реалізація контекстного підходу доцільна при вивченні дисциплін всіх блоків професійної підготовки майбутніх учителів технологій. При цьому необхідно використовувати як базові, так і активні форми та методи

навчання. Активні форми і методи дозволяють формувати у студентів професійну мотивацію і професійне мислення, компетентні практичні дії фахівця. Крім того, вони сприяють формуванню умінь соціальної взаємодії і спілкування, спільного прийняття рішень, здатності працювати в колективі.

Важливою складовою технології контекстного навчання є організація навчально-професійної діяльності студентів, що включає виробничу практику.

Педагогічна практика є одним з найбільш складних і багатоаспектних видів навчальної роботи студентів. Це найактивніший вид підготовки студентів до формування в учнів орієнтації на досягнення життєвого успіху. У процесі педагогічної практики вирішуються такі завдання:

- інтеграція психолого-педагогічних і спеціальних знань, поглиблення і закріплення теоретичних знань, отриманих студентами вищого навчального закладу, їх застосування в формуванні орієнтації на досягнення життєвого успіху в старшокласників;

- отримання студентами навичок самостійного ведення навчальної та виховної роботи з учнями (формування орієнтації на досягнення життєвого успіху у старшокласників) з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей;

- підготовка студентів до проведення різного типу уроків, використання різноманітних педагогічних прийомів і методів, які активізують навчально-виховну діяльність учнів у контексті орієнтації на досягнення життєвого успіху;

- виховання у студентів стійкого інтересу й любові до професії вчителя, потреби в педагогічній самоосвіті, вироблення творчого підходу до формування орієнтації старшокласників на досягнення життєвого успіху;

- підготовка студентів до виховання конкурентноспроможних особистостей.

Для формування у старшокласників орієнтації на досягнення життєвого успіху майбутні вчителі повинні оволодіти наступними вміннями:

- використовувати методи перевірки та оцінки сформованості в старшокласників орієнтації на досягнення життєвого успіху;

- оптимально застосовувати організаційні форми, методи та засоби формування в учнів орієнтації на досягнення життєвого успіху;

- реалізувати принцип особистісно-діяльнісного та особистісно-орієнтованого підходів у формуванні в учнів орієнтації на досягнення життєвого успіху;

- використовувати творчий стиль діяльності при формуванні орієнтації на досягнення життєвого успіху у школярів;

- співвідносити теоретичний стан проблеми формування орієнтації в учнів на досягнення життєвого успіху з практичним.

Соціальне замовлення визначає не лише мету професійної підготовки майбутніх учителів технологій до формування в учнів орієнтації на досягнення життєвого успіху, але і вимагає відповідного змісту, форм, методів і засобів, необхідних для успішної підготовки фахівців до даного

виду діяльності. У ході теоретичного дослідження нами було виявлено, що зміст підготовки майбутніх учителів технологій до формування в старшокласників орієнтації на досягнення життєвого успіху здійснюється за трьома напрямками: загальнокультурний, психолого-педагогічний та предметний.

Вирішальну роль у формуванні професійної спрямованості особистості майбутнього вчителя на досягнення життєвого успіху відіграє педагогічна спрямованість навчального процесу. Найдосконаліша спеціальна підготовка у вищому педагогічному закладі позбавляється сенсу без достатньої її професіоналізації, оскільки його випускник не буде працювати в школі. Не випадково професійно-педагогічна спрямованість лекцій та інших форм навчальних занять розглядається у педагогіці вищої школи як найважливіший показник їхньої досконалості, та як істотний компонент, який визначає ефективність та практичну значущість викладання, як умова, що забезпечує найбільш швидко професійну адаптацію та якісну підготовку вчителя.

Вихованню у студентів орієнтації на досягнення життєвого успіху сприяють проведення бесід, дискусій, читання з тематики досягнення успіху, гуртки, конкурси майстерності, зустрічі з людьми, які досягли успіху тощо.

Польська дослідниця І. Вільшчітко визначила уміння вчителя, які необхідні для ефективного спілкування в навчально-виховному процесі [5]. Однією з умов розвитку професійно-педагогічної спрямованості майбутніх учителів, орієнтованої на успіх є єдина, продумана і добре організована система виховної роботи, де використовуються такі заходи, які сприяють в більшій мірі розвитку особистісних якостей студентів, які необхідні для майбутньої професії.

Підсумовуючи вищесказане, вважаємо що насичення навчальних програм психолого-педагогічними предметами і відповідна виховна робота на технологічних факультетах буде сприяти, на наш погляд, розвитку позитивного ставлення студентів до педагогічної діяльності, в основі якої є формування в учнів орієнтації на досягнення життєвого успіху. Виховна робота проводиться здебільшого позааудиторно. Вона являє собою єдність в різноманітті, об'єднуючи різні види і форми діяльності, чим створює необхідні передумови для розвитку професійно-педагогічної спрямованості майбутнього вчителя на досягнення успіху.

Перспективу подальших наукових розвідок з окресленої проблематики вважаємо у з'ясуванні інших видів навчально-виховної взаємодії вчителя та учнів, потребують пояснення й вивчення можливості використання нових інформаційних технологій для підготовки майбутніх учителів технологій до формування у старшокласників орієнтації на досягнення життєвого успіху.

Використана література:

1. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов ; под ред. Н. Ю. Шведовой. – М. : Русский язык, 1990. – 916 с.

2. Белкин А. С. Ситуация успеха. Как её создать / А. С. Белкин. – М. : Просвещение, 1991. – 176 с.
3. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 207 с.
4. Пасечнікова Л. П. Формування успішної особистості : методичні рекомендації. – Донецьк : Каштан, 2008. – 72 с.
5. Wilsz J. Umiejetnosci potrzebne nauczycielowi techniki do skutecznego komunikowania sie z uczniami [w:] *Techika – Informatyka – Edukacja. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej*, t. IX, red. W. Walat, Rzeszow, 2008, s. 185-192.

ГРИДНЕВА О. С. Подготовка технологий к формированию у старшеклассников ориентации на достижение жизненного успеха.

В статье определены цели учебно-воспитательной системы, которая реализуется в совместной деятельности старшеклассника и учителя в ходе взаимоотношений сотрудничества. Обоснованы общие принципы организации и подготовки будущих учителей технологий к формированию у старшеклассников ориентации на достижение жизненного успеха.

Ключевые слова: *жизненный успех, профессиональная подготовка, контекстное обучение, старшеклассники, учитель технологий.*

GRIDNEVA O. Training teachers of technology to the formation senior focus on achieving success in life.

The article defines the purpose of educational system, which is implemented in joint ventures of high school students and teachers in the course of the relationship and cooperation. The general principles of organization of training future teachers of technology to the formation of high school students orientation on achieving success in life are explained.

Keywords: *life success, training, contextually earning, high school students, a teacher of technology.*

УДК 37.015.31:2](092)

**Keкош О. М.
Дрогобицький державний педагогічний університет**

**ВИХОВАННЯ МОЛОДІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ
МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО**

Досліджено головні ідеї просвітницької діяльності митрополита Андрея Шептицького, та обґрунтовано їх актуальність сьогодні у діяльності сучасних душпастирів. Застосовано синтетично-аналітичний метод і розкрито методологію виховання у творах митрополита Андрея Шептицького. Досліджено актуальне питання виховання дітей та молоді на основі християнських цінностей. Зроблено узагальнення, які сприятимуть подоланню стереотипів педагогічного мислення, творчому використанню історичного вітчизняного освітнього досвіду в сучасних умовах перебудови українського шкільництва, зокрема, у вирішенні окремих соціальних проблем й організації позаурочної та позашкільної виховної роботи в середніх школах, спрямованої на моральне виховання учнів.

Ключові слова: *Андрей Шептицький, християнське виховання, молодь.*

В умовах сучасної моральної кризи, про яку говорять багато дослідників, питання виховання стає другорядним. Це і є причиною того, що